

Oslo tingrett - TOSLO-2011-142455-2

Instans	Oslo tingrett - Kjennelse.
Dato	2011-09-27
Publisert	TOSLO-2011-142455-2
Stikkord	22. juli-saken. Straffeprosessloven § 242 første ledd jf. tredje ledd.
Sammendrag	Begjæring fra advokat, som sammen med 9 kontorkollegaer er bistandsadvokater for flere fornærmede/pårørende fra Regjeringskvartalet og Utøya, om fullt innsyn i sakens dokumenter, ble ikke tatt til følge. (Sammendrag ved Lovdata.)
Saksgang	Oslo tingrett TOSLO-2011-142455-2 (11-142455ENE-OTIR/03). Anket til Borgarting lagmannsrett, se LB-2011-159099.
Parter	Oslo politistrikt (politivadokat Hilde Hermanrud Strand) mot fornærmede med bistandsadvokat (advokat Morten Engesbak).
Forfatter	Tingrettsdommer Kim Heger.

Denne kjennelsen gjelder spørsmålet om oppnevnte bistandsadvokater i straffesaken mot siktede A på nåværende tidspunkt skal få fullt innsyn i sakens dokumenter, jfr. straffeprosessloven § 242 første ledd jfr. tredje ledd. Sakens dokumenter har hos politiet to saksnumre, 11762579-Regjeringskvartalet og 11467596-Utøya.

I Sakens bakgrunn

1)

Ved begjæring av 6. september 2011 til Oslo tingrett fra advokat Morten Engesbakk, som sammen med ni kontorkollegaer i advokatfirmaet Stabell & Co er oppnevnt som bistandsadvokater for flere fornærmede/pårørende fra Regjeringskvartalet og Utøya, er begjært fullt dokumentinnsyn i straffesakens dokumenter. Bakgrunnen for begjæringen er politiets brev av 2. september 2011 «*til bistandsadvokatene i terrorsaken*», hvor det heter bl.a.:

På dette stadiet av saken mener politiet det vil være til «skade eller fare for etterforskningens øyemed» om bistandsadvokatene får tilgang til dokumenter som gjelder etterforskningen av mulig medvirkere. Oslo tingrett skrev i kjennelse av 19. august (TOSLO-2011-129394-4), om forlenget isolasjon, at «... politiet ikke har kommet til bunns i spørsmålet om siktede kan ha hatt medhjelpere ved de to terroranslagene han er siktet for, og etterforskningen må gjennomføres uten at siktede har mulighet til å påvirke denne». For politiet er det helt sentralt at mulige medvirkere heller ikke på annen måte får tilgang til sentrale opplysninger om politiets etterforskning av dette. Innsyn for det store antall oppnevnte bistandsadvokater i saken, vil etter politiets vurdering innebære en reell og konkret fare for at bevis kan forspilles ved at opplysninger kommer på avveie. Det kan skje innbrudd på advokatkontor, det kan skje uaktsomme lekkasjer ved at dokumenter kan bli forlagt osv.

På bakgrunn av ovennevnte har politiet unntatt fra bistandsadvokatens innsyn de dokumenter som omhandler etterforskningen av mulige medhjelpere, samt alle fornærmedeforklaringer. Dette gjelder følgende dokumentgrupper:

1. Siktedes politiforklaringer
2. Avhør av vitner som knyttes til siktede, herunder familie, bekjente organisasjoner mv
3. Dokumenter knyttet til etterforskningen av siktedes bevegelser forut for 22. juli 2011, siktedes økonomi og kjøretøy
4. Dokumenter knyttet til etterforskningen av elektroniske spor
5. Beslagrapporter
6. Tekniske undersøkelser av beslag
7. Fornærmedeforklaringer

Etter dette har politiet overlevert til samtlige oppnevnte bistandsadvokater en CD med sakens dokumenter, hvor dokumenter tilhørende ovennevnte syv dokumentkategorier er unntatt. I advokat Engesbaks begjæring kreves nå også disse dokumentene utlevert. I begjæringen er anført bl.a.:

Vi bistår klienter med ulikt behov for innsyn i sakens dokumenter på det nåværende tidspunkt. Blant våre klienter er etterlatte som har et sterkt ønske om og behov for informasjon om hva som var deres barns siste bevegelser på Utøya, og de nærmere omstendigheter rundt drapene. Å formidle eventuell informasjon om dette fra etterforskningen til våre klienter faller etter vår oppfatning klart inn under de oppgaver som lovgiver har pålagt oss som bistandsadvokater. Avhør av siktede og andre fornærmede er blant de kilder som antas å kunne gi svar på noen av de spørsmålene disse klientene fremdeles sitter med. Det legges i denne forbindelse til grunn at slik konkret informasjon vil kunne videreformidles til våre klienter etter nærmere avtale med politiet, selv om det avgis et generelt taushetsløfte.

For ordens skyld kan det opplyses at vi på det nåværende tidspunkt ikke har behov for innsyn i helseopplysninger til andre fornærmede/etterlatte enn de vi representerer, herunder andre fornærmedes medisinske opplysninger, psykologerklæringer, obduksjonsrapporter og tekniske undersøkelser av de avdøde.

I begjæringen er nedlagt slik påstand:

Advokatene Olav Rød, Mette Y. Larsen, Helene Braanen, Elisabeth Grøndahl, Bendik Falch-Koslung, Maria Bergram Aas, Endre S. Refsdal, Morten Engesbak og advokatfullmektig Martin Eiebakke gis innsyn i saksdokumentene i Oslo politidistrikts saker 11762579 og 11467596.

2)

Til ovennevnte begjæring har tingretten 13. september 2011 mottatt «*Begjæring om rettslig kjennelse for begrensnig av dokumentinnsyn*» av 12. september 2011 fra advokat Silje Elisabeth Stenvaag. Hun er oppnevnt som bistandsadvokat for syv fornærmede etter bombeeksplosjonen i Regjeringskvartalet, og på vegne av sine klienter motsetter hun seg at de øvrige oppnevnte bistandsadvokatene skal få innsyn i hennes klienters politiavhør, helseopplysninger og fotografier. I begjæringen er vist til spredningsfare av politiavhørens sensitive innhold og personog helseopplysninger, samt at innsyn i slike dokumenter vil være et brudd på EMK art. 8 om rett til respekt for sitt privatliv. I begjæringen er nedlagt slik påstand:

Politiet har ikke rett til å gi andre fornærmede eller deres oppnevnte bistandsadvokater innsyn i politiavhør og fotografier for fornærmede med Oslo tingretts saksnummer 11-133264ENE-OTIR/02, 11-133312ENE-OTIR/02, 11133794ENE-OTIR/02, 11-133798ENE-OTIR/02, 11135343ENE-OTIR/02, 1113889ENE-OTIR/08 og 11-130123ENE/OTIR-08.

Retten avsa 16. september 2011 (TOSLO-2011-142455-1) kjennelse vedrørende ovennevnte spørsmål, med slik slutning:

Begjæring av 12. september 2011 fra advokat Silje Elisabeth Stenvaag tas ikke til følge.

Kjennelsen ble av advokat Stenvaag anket til Borgarting lagmannsrett ved ankeerklæring datert 21. september 2011. Anken er ennå ikke behandlet i lagmannsretten.

3)

Til behandling av advokat Engesbaks begjæring avholdt retten 14. september 2011 møte (ikke rettsmøte) med advokat Engesbak, advokat Maria Bergram Aas, politiadvokat Strand og politiadvokat Hatlo. I møtet ble diskutert muligheter for å oppnå en foreløpig minnelig løsning på innsynsspørsmålet. Partene kom ikke til enighet, og under henvisning til straffeprosessloven § 242 tredje ledd begjærte partene spørsmålet løst av retten.

Samme dag, etter ovennevnte møte, skrev retten brev til partene, hvor det heter bl.a.:

Når det gjelder dokumentkategori nr. 7, kan det for retten se ut til at fornærmede/pårørende og bistandsadvokaten har et særskilt behov for raskt å få innsyn i disse dokumentene. Ut fra sakens karakter, har retten forståelse for at nektelse av innsyn i disse dokumentene i særlig grad kan ramme bistandsadvokatens lovpålagte arbeid. Imidlertid kan retten vanskelig se at fornærmede/pårørende i sak 11762579-Regjeringskvartalet på nåværende tidspunkt trenger innsyn i fornærmedeforklaringene i sak 11467596-Utøya, og vice versa.

På bakgrunn av ovennevnte forespørres politiet med dette om hvorvidt alle fornærmedeforklaringene raskt kan oversendes på CD til bistandsadvokaten. Slikt innsyn kan foreløpig gis mot pålegg om taushet i forhold til klienter som ikke tilhører henholdsvis sak 11762579-Regjeringskvartalet eller sak 11467596-Utøya.

Dersom politiet samtykker i ovennevnte, regner retten med at oversendelse av CD kan skje i løpet av begynnelsen av uke 38 d.å.

For å kunne ta stilling til begjæringen, må retten av politiet få seg forelagt en konkret og utfyllende begrunnelse for innsynsnekt knyttet til hver dokumentkategori, jfr. rettens brev til partene av 12. september 2011. Retten gir med dette politiet frist til tirsdag 20. september 2011 for innsendelse av slik begrunnelse.

Retten gir videre frist til tirsdag 20. september 2011 for å svare på om dokumentkategori nr. 7 kan trekkes ut av herværende sak slik som foreslått ovenfor.

Ved påtegningsark av 20. september 2011 har politiet gitt utfyllende bemerkninger til dokumentkategori nr. 1–6, og nærmere begrunnet behovet for innsynsnekt. Til dokumentkategori nr. 7, heter det i påtegningsarket:

Når det gjelder dokumentgruppe 7), avhør av de fornærmede, er politiets vurdering som følger:

Politiet har ikke unntatt avhør av øvrige fornærmede fra bistandsadvokatens innsyn etter § 242.

Spørsmålet om innsyn i fornærmedeavhør er brakt inn for retten av advokat Silje Stenvaag, og Oslo tingretts kjennelse av 16. september 2011 (TOSLO-2011-142455-1) er varslet påanket av advokat Stenvaag. Dersom lagmannsretten stadfester tingrettens avgjørelse, anser politiet det som avklart at bistandsadvokatene har rett til innsyn i alle fornærmedeavhørene.

Da oppstår spørsmålet om hvordan dokumentene skal gjøres tilgjengelig for bistandsadvokatene. Spørsmålet reguleres av påtaleinstruksen § 16-4. Politiet kan ikke se at det for bistandsadvokatene i Utøyasaken vil være «*nødvendig for at de skal kunne ivareta*» sine klienters «*interesse i saken*» å få kopi av avhørene av fornærmede i Regjeringskvartaletsaken, og vice versa. Politiet mener derfor at avhør i Utøyasaken sendes bistandsadvokatene i Utøyasaken og tilsvarende i Regjeringskvartaletsaken.

I brev av 16. september 2011 fra advokat Engesbak til retten og politiet, heter det at «*man fra denne side p.t. vil akseptere at innsyn i dokumentkategori 1–6 (jfr. rettens brev av 14.09.11) gis mot taushetsløfte*».

Advokat Engesbak har i brev til retten av 21. september 2011 kommentert politiets innlegg av 20. september 2011. I brevet heter det bl.a.:

I brev herfra av 16.09.11 aksepteres, under henvisning til Borgarting lagmannsretts kjennelse av 15.09.11, at dokumentene i kategori 1–6 på det nåværende tidspunkt mottas mot taushetsløfte. Jeg ser derfor ingen grunn til å gi noen ytterligere bemerkninger til politiets anførsler hva gjelder «sakens art og omfang» og «mulighet for bevisforspillelse på dette stadiet av saken».

Spørsmålet om dokumentinnsyn uten klausulering vil bli fortløpende vurdert, og det kan bli aktuelt med ny begjæring om dette på et senere tidspunkt.

Ad «holdepunkter for at misbruk av dokumentene vil skje».

Kravet når det gjelder dokumentkategori 1–6 er p.t. at bistandsadvokatene gis tilgang til disse mot taushetsløfte. Når politiet anfører at det foreligger «holdepunkter for at misbruk av dokumentene vil skje» er det dermed verken fornærmedes eller etterlattes potensielle misbruk av dokumentene som er vurderingstema, men misbruk av dokumentene fra *advokatene*. Dette vurderingstema kan ikke sees å være berørt i den rettspraksis eller teori politiet har vist til, hvor spørsmålet gjelder *mistenktes* misbruk av dokumentene.

4)

Også advokat John Christian Elden har i brev til retten av 21. september 2011 inngitt bemerkninger til politiets innlegg av 20. september 2011. I advokat Eldens brev heter det bl.a.:

Advokatene ved vårt kontor er pr i dag oppnevnt som/har innsendt begjæring om oppnevninger som bistandsadvokater i til sammen 144 saker knyttet til terroranslaget i Oslo sentrum og på Utøya 22. juli d.å.

Av disse er det både klienter som ønsker innsyn i saksdokumenter nå; klienter som ønsker det på et senere tidspunkt og klienter som ikke ønsker det på noe tidspunkt. Av samme årsak fremsettes ikke nå noen begjæring på vegne av den enkelte klient, men kun på vegne av bistandsadvokatene som selv må regulere dette i forhold til klientene, og da etter at spørsmålet om taushetsplikt senere er diskutert med politiet i relasjon til den enkelte klient som måtte ønske personlig innsyn helt eller delvis.

Begjæringen nå gjelder således de oppnevnte bistandsadvokaters rettslige adgang til dokumentinnsyn, og ikke spørsmålet om hvorvidt denne skal utøves eller i hvilket omfang.

Etter det retten forstår, skal advokat Eldens brev anses både som en form for «støtteskriv» til advokat Engesbaks begjæring, men også som en inntreden i saken som part. Retten finner det ikke nødvendig å anse advokat Elden som part i herværende sak, da denne kjennelsen uansett av politiet vil gis virkning for samtlige oppnevnte bistandsadvokater, jfr. nedenfor under punkt II, 1).

II Retten bemerker

1)

Prosessuelt gjelder denne kjennelsen i utgangspunktet kun i forhold til bistandsadvokat Engesbak og de øvrige bistandsadvokater i advokatfirmaet Stabell & Co som han representerer. Dette er et svært begrenset antall bistandsadvokater, sammenlignet med det store antall bistandsadvokater og fornærmede/pårørende som for øvrig er involvert i terrorsaken, pr i dag 163 bistandsadvokater for 646 fornærmede/pårørende. De skjønsmessige temaer som retten må ta stilling til for å avgjøre innsynsspørsmålet, faren for misbruk av dokumentopplysninger og spredningsfare, vil stille seg annerledes hvorvidt innsyn kun gis til ett seriøst advokatkontor eller til alle terrorsakens bistandsadvokater og deres klienter. Imidlertid har både politiet og advokat Engesbak lagt til grunn - og retten legger også til grunn - at herværende kjennelse vil få betydning for alle bistandsadvokatenes innsynsrett i terrorsakens dokumenter, og retten vil således avgjøre innsynsspørsmålet på denne bakgrunn.

2)

Begjæringen gjelder spørsmålet om bistandsadvokatenes krav om innsyn i følgende dokumentkategorier:

1. Siktetes politiforklaringer
2. Avhør av vitner som knyttes til siktede, herunder familie, bekjente organisasjoner mv
3. Dokumenter knyttet til etterforskningen av siktetes bevegelser forut for 22. juli 2011, siktetes økonomi og kjøretøy, elektroniske spor, etc.

4. Dokumenter knyttet til etterforskningen av elektroniske spor
5. Beslagrapporter
6. Tekniske undersøkelser av beslag
7. Fornærmedeforklaringer

Det følger av bl.a. Rt-1998-1853 at retten bør gjennomgå og bedømme individuelt de enkelte dokumenter som innsynsbegjæringen gjelder. I herværende sak, hvor sakens art og omfang gjør slik dokumentgjennomgang usedvanlig tidkrevende og vanskelig, har retten oppfattet advokat Engesbak dit hen at det aksepteres at politiet kan nøye seg med å knytte bemerkninger til hver dokumentkategori (dokumentgruppe 1-7). Det vises til rettens brev av 14. september 2011 til partene, jfr. ovenfor under punkt I, 3). Politiets redegjørelse av 20. september 2011 må etter dette anses tilfredsstillende, og retten kan ikke se at bistandsadvokatene senere har gitt innsigelser til dette.

3)

Situasjonen mellom bistandsadvokatene og politiet vedrørende innsynsspørsmålet er pr i dag at bistandsadvokatene har krevet innsyn i dokumentkategori 1-7, hvoretter advokatene aksepterer slikt innsyn mot taushetsplikt. Politiet har akseptert at advokatene gis innsyn i dokumentkategori 7, forutsatt at Oslo tingretts kjennelse av 16. september 2011 (TOSLO-2011-142455-1) blir stående. Politiet har ikke akseptert at bistandsadvokatene får innsyn i dokumentkategori 1-6, ei heller slikt innsyn mot taushetsplikt. Politiet mener at innsyn i dokumentkategori 1-6 (også innsyn mot taushetsplikt) vil være til «skade eller fare for etterforskningens øyemed», jfr. straffeprosessloven § 242 første ledd.

4)

Etter dette er spørsmålet for retten om bistandsadvokatenes innsyn i dokumentkategori 1-6 (også innsyn mot taushetsplikt) vil være til «skade eller fare for etterforskningens øyemed», jfr. straffeprosessloven § 242 første ledd.

Det følger av straffeprosessloven § 242 første ledd at «... bistandsadvokaten skal på begjæring gis adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter såfremt det kan skje uten skade eller fare for etterforskningens øyemed eller for tredjemann». Dersom politiet har nektet bistandsadvokaten innsyn, kan bistandsadvokaten forelegge spørsmålet for retten, jfr. straffeprosessloven § 242 tredje ledd. Bestemmelsen gjelder rett til dokumentinnsyn når som helst på etterforskningsstadiet. I herværende sak er det ikke tvilsomt at de tilbakeholdte dokumenter (de ovennevnte seks dokumentkategorier) er en del av «sakens dokumenter». Spørsmålet er om bistandsadvokatenes innsyn vil være til «skade eller fare for etterforskningens øyemed eller for tredjemann».

(Hensynet til «tredjemann» tar sikte på å verne vitner, fornærmede og kilder fra represalier og påvirkninger fra mistenkte eller kretsen rundt ham, jfr. Inst.O.nr.27 (2007-2008) punkt.1.7.7. Ytterligere begrensninger følger av straffeprosessloven § 242 første ledd (opplysninger fra kommunikasjonsskontroll) og § 242a (opplysninger som kan sette liv i fare, ødelegge politimetoder, ødelegge politisamarbeid med andre land, hensynet til rikets sikkerhet, etc), samt der det er besluttet anonym vitneførsel etter § 130a og § 234a jfr. § 242 annet ledd. Disse begrensningene er ikke aktuelle i herværende sak).

Bistandsadvokatens rett til dokumentinnsyn på etterforskningsstadiet, og muligheten for å bringe spørsmålet inn for retten etter straffeprosessloven § 242 tredje ledd, kom inn i straffeprosessloven ved endringslov av 7. mars 2008 (LOV-2008-03-07-5), som trådte i kraft 1. juli 2008. Endringsloven medførte en rekke endringer i straffeprosessloven, som alle tok sikte på å styrke fornærmedes og etterlattes rettigheter i alle ledd i straffesakens gang, samt å tydeliggjøre bistandsadvokatens oppgaver og rolle, jfr. Ot.prp.nr.11 (2007-2008) side 7:

Regjeringen har i sin politiske plattform (Soria Moriaerklæringen) gått inn for å styrke stillingen for ofre for alvorlig kriminalitet, og forslaget er et ledd i dette arbeidet.

Straffesystemet må utformes slik at alle som er involvert, føler seg inkludert, og at de blir behandlet med verdighet og respekt. Mange fornærmede og etterlatte har gitt uttrykk for at møtet med rettssystemet kan oppfattes som en tung tilleggsbelastning. De har etterlyst bedre informasjon og mulighet for å kunne bidra

med opplysninger. De ønsker å bli anerkjent som fullverdige deltakere i straffesaken, med prosessuelle rettigheter som gjør dem i stand til å ivareta egne interesser.

Departementet mener fornærmedes og etterlattes behov og ønsker om styrkede rettigheter er klart legitime. Det er ikke tvil om at fornærmede og etterlatte berøres av straffesaken på flere måter, og at straffesakens behandling og dens utfall kan ha følelsesmessig, symbolsk, praktisk og rettslig betydning for dem.

Departementet mener fornærmede og etterlatte bør gis vesentlig styrkede prosessuelle rettigheter som reflekterer den betydning som saken har for dem. Stikkordsmessig går forslagene ut på utvidet rett til bistandsadvokat, styrket rett til informasjon, innsyn, tilstedeværelse og kontradiksjon.

(...)

Departementet foreslår en betydelig styrking av bistandsadvokatordningen ved at den utvides til flere sakstyper og at advokatens oppgaver økes og tydeliggjøres.

(...)

For å tydeliggjøre bistandsadvokatens rolle, foreslås det at bistandsadvokatens oppgaver og rettigheter innarbeides i de enkelte bestemmelsene om saksbehandlingen i tillegg til den generelle oppdragsangivelsen i straffeprosessloven § 107c om at advokaten skal vareta fornærmedes interesser i forbindelse med etterforskning og hovedforhandling i saken og gi fornærmede slik annen hjelp og støtte som er naturlig og rimelig i forbindelse med saken.

Departementet mente det var «*behov for en vesentlig styrking av fornærmede og etterlattes rett til informasjon på alle stadier av straffesakens gang*». Det ble gitt en ny fanebesetemmelse i straffeprosessloven § 93e om politiets informasjonsplikt vedrørende «*sakens utvikling og fremdrift med mindre hensynet til etterforskningen eller andre grunner gjør det utilrådelig*». I tillegg ble det gitt en rekke øvrige lovendringer og tilføyelser, alle for å styrke fornærmedes og etterlattes rett til informasjon på etterforskningsstadiet, i forbindelse med forberedelse til hovedforhandlingen og under hovedforhandlingen.

Etter dette legger retten til grunn at bistandsadvokatens og fornærmedes/pårørendes innsynsrett, er av lovgiver sett på som et viktig og prioritert redskap for «*vesentlig*» å styrke fornærmedes informasjonsadgang under saksforberedelsen. Når lovgiver så klart har uttrykt at det ønskes en «*vesentlig*» styrking av fornærmedes «*rett*» til innsyn i sakens dokumenter på etterforskningsstadiet, antar retten at det må foreligge klare og konkrete holdepunkter for at slikt innsyn vil være til «*skade eller fare for etterforskningens øyemed*» for å kunne nekte innsyn. Det er således ikke nok at det kun foreligger en teoretisk mulighet for at etterforskningen kan bli skadelidende ved bistandsadvokatens og fornærmedes/etterlattes dokumentinnsyn. Videre må retten konkret bedømme det eventuelle skadepotensialet i herværende sak - lekkasjer fra en straffesaks dokumenter under etterforskningen kan være mer eller mindre uheldig for den videre etterforskning, alt avhengig av *sakens art og omfang*.

5)

Når det gjelder denne terrorsakens *art og omfang*, vises til Borgarting lagmannsretts kjennelse av 15. september 2011 (LB-2011-145752) som gjaldt spørsmålet om lukkede dører under fengslingsmøtet:

Lagmannsretten legger til grunn at etterforskningen i en sak av denne karakter fremdeles må anses å være i en tidlig fase. Saken har et ekstraordinært preg og et ekstraordinært omfang. Selv med store etterforskningsressurser vil åtte ukers etterforskning i begrenset grad kunne gi svar på de spørsmål etterforskningen i en slik sak må ta sikte på å få full klarhet i. Det fremgår av påtalemyndighetens begjæring og anke at etterforskningen ikke endelig har avklart om siktede kan ha hatt medhjelpere i forbindelse med de to terroranslagene, slik at dette fremdeles må holdes åpent. Lagmannsretten kan ikke se at det er grunn til å anta at dette bare er en «teoretisk mulighet». Påtalemyndigheten har blant annet vist til siktedes egen forklaring om at det er to andre «celler» i Norge. Det er også vist til at etterforskningen så langt tyder på en betydelig grad av planlegging.

(...)

Det er av aller største betydning at ikke informasjon som kan skade etterforskningen, kommer ut, herunder at eventuelle medhjelpere av siktede ikke kan nås ved hans kommunikasjon eller opptreden i rettsmøtet.

Retten er enig i at saken har et «*ekstraordinært preg og et ekstraordinært omfang*», og at eventuelle lekkasjer fra dokumentkategori 1–6 vil kunne ha stort potensial for å skade etterforskningens øyemed. For de forskjellige dokumentkategorier vises særlig til:

- *Dokumentkategori 1; siktedes politiforklaringer*

Siktede har så langt bl.a. forklart seg om gjennomføringen og planleggingen av handlingene, herunder produksjon av bomben. Konfronterende avhør er ikke påbegynt, og retten legger til grunn at eventuelle medhjelpere - herunder psykisk medvirkere - ikke på nåværende tidspunkt i etterforskningen bør få kjennskap til innhold i hans forklaringer. Lekkasjer fra siktedes forklaring kan på nåværende tidspunkt være til «*skade eller fare for etterforskningens øyemed*», jfr. straffeprosessloven § 242 første ledd.

- *Dokumentkategori 2; avhør av vitner som knyttes til siktede, familie, bekjente etc.*

Så langt er avhørt rundt 50 personer i denne kategorien. Politiet har opplyst at det er registrert ca 120 personer som har en relasjon til siktede, og som skal avhøres. Retten legger til grunn at lekkasjer fra foretatte vitneavhør kan være til «*skade eller fare for etterforskningens øyemed*», ved at gjenstående vitner får mulighet til å tilpasse sine forklaringer.

- *Dokumentkategori 3 og 4; dokumenter knyttet til siktedes bevegelser forut for 22. juli, siktedes økonomi og gjennomgang av elektroniske spor, etc.*

Dokument 11 er av politiet unntatt i sin helhet. Dette gjelder bl.a. gjennomgang av siktedes telefoner og PC. Materialet er omfattende, bl.a. inneholder teletrafikk materialet ca. 1,4 millioner registrerte samtaler. Disse inneholder opplysninger på navn og personer siktede har hatt kontakt med, herunder mulige fysiske og psykiske medhjelpere. Retten legger til grunn at lekkasjer fra materialet kan være til «*skade eller fare for etterforskningens øyemed*», ved at gjenstående vitner får mulighet til å tilpasse sine forklaringer.

Dokument 15 og 16 er av politiet unntatt i sin helhet. Dette gjelder etterforskning av siktedes økonomi, herunder hans finansielle kontakt med innenlandske og utenlandske selskaper og personer. Retten legger til grunn at lekkasjer fra materialet kan være til «*skade eller fare for etterforskningens øyemed*», ved at personer og selskaper siktede har vært i kontakt med, og som ennå ikke er endelig avhørt, få mulighet til å tilpasse sine forklaringer.

- *Dokumentkategori 5 og 6; beslagsrapporter og tekniske undersøkelser av beslag*

Dokument 04 og dokument 07,03 er av politiet unntatt i sin helhet. Dette gjelder ca. 1600 beslag, hvorav ca. 1000 beslag er gjort på siktedes småbruk. Politiet er fortsatt i innhentingssog analysefasen hva gjelder beslag. Store deler av beslagene kan være sentrale for å bekrefte, eventuelt avkrefte, siktedes forklaringer omkring planlegging og gjennomføringen av terroranslaget i både Regjeringskvartalet og på Utøya, herunder produksjon av bomben. Retten legger til grunn at lekkasjer fra materialet kan være til «*skade eller fare for etterforskningens øyemed*», ved at gjenstående vitner og mulige fysiske og psykiske medvirkere får mulighet til å tilpasse sine forklaringer.

6)

Ovenfor har retten kommet til at på grunn av sakens ekstraordinære art og omfang vil eventuelle lekkasjer fra dokumentkategori 1–6 ha stort potensial for å skade etterforskningens øyemed. Spørsmålet er så om det foreligger tilstrekkelige klare og konkrete holdepunkter for at bistandsadvokatens dokumentinnsyn faktisk vil kunne komme til å medføre lekkasjer som vil kunne være til «*skade eller fare for etterforskningens øyemed*».

Politiet har i skriv til retten av 20. september 2011 dokumentert noen oppslag i forskjellige papiro og nettaviser, som etter politiets mening kun kan stamme fra lekkasjer fra bistandsadvokater. Det er på det rene at politiet 7. september 2011 utleverte til bistandsadvokatene, mot taushetsplikt, en CD med de av sakens dokumenter som ikke var holdt tilbake. Sammen med CD'en ble oversendt på epost en «brukerveiledning», som også inneholdt utdrag av sakens dokumenter. Samme dag, og i de påfølgende dager, hadde flere papiro og nettaviser oppslag, hvorav minst ett - etter rettens mening - i forbausende grad samsvarer med opplysninger fra sakens dokumenter. Innsatsleders pågripelsesrapport (dok. 07,01,01), som handler om pågripelsen av siktede på Utøya, ble overlevert bistandsadvokatene 7. september 2011 kl. 13:00. Samme dag, fra kl. 13:06 og utover, har Aftenposten, VG og Dagbladet forholdsvis ordrett gjengivelse av rapportens høydepunkter, med sitater fra hva siktede skal ha sagt til innsatsleder ved pågripelsen. Sitatene er i overensstemmelse med hva innsatsleder har skrevet i den overleverte rapporten. Politiet har videre dokumentert øvrige påståtte lekkasjer fra

bistandsadvokatene til media, men retten har ikke holdepunkter for å kunne fastslå med tilstrekkelig sikkerhet at alle disse dokumenterte lekkasjer kun stammer fra bistandsadvokater.

Hvorvidt ovennevnte lekkasjer vitterlig *har* skadet etterforskningen, er for retten ikke avgjørende. Retten legger vesentlig vekt på at det med stor sannsynlighet har funnet sted lekkasjer fra de av sakens dokumenter som så langt er overlevert bistandsadvokatene, og at slike lekkasjer kan ha -som vist ovenfor under punkt 5 -en langt mer enn kun en teoretisk mulighet for å være til være til «*skade eller fare for etterforskningens øyemed*». Dette, sammenholdt med at det pr. i dag er oppnevnt 163 bistandsadvokater for 646 fornærmede/pårørende, samt at det må kunne ses hen til den generelle erfaring med at jo flere som besitter informasjon, dess større er sjansen for lekkasjer, medfører at retten finner at bistandsadvokatene ikke på nåværende tidspunkt kan gis innsyn i dokumentkategori 1–6. Slikt innsyn kan på nåværende tidspunkt være «*til skade eller fare for etterforskningens øyemed*», jfr. straffeprosessloven § 242 første ledd.

Til ovennevnte har advokat Engesbak og advokat Elden anført at advokaters brudd på taushetsplikt kan være straffbart, og at verken politi eller retten kan se hen til at en eller flere advokater kanskje vil komme til å begå straffbart brudd på taushetsplikten. Retten er ikke enig i dette. Lovens skjønnsstema er om dokumentinnsyn kan gis uten «*skade eller fare for etterforskningens øyemed*». Ved denne vurdering må det være relevant å se hen til bl.a. både antall innsynsberettigede, at lekkasjer fra disse med stor sannsynlighet faktisk har funnet sted, samt generelle erfaringssetninger om at lekkasjer også i fremtiden nok vil kunne komme til å skje.

Etter dette har advokat Engelsbaks begjæring ikke ført frem, hvoretter han, og de advokatene han representerer, ikke gis innsyn i dokumentene i sak 11762579-Regjeringskvartalet og 11467596-Utøya som omhandler:

1. Siktetes politiforklaringer
2. Avhør av vitner som knyttes til siktede, herunder familie, bekjente organisasjoner mv
3. Dokumenter knyttet til etterforskningen av siktetes bevegelser forut for 22. juli 2011, siktetes økonomi og kjøretøy
4. Dokumenter knyttet til etterforskningen av elektroniske spor
5. Beslagrapporter
6. Tekniske undersøkelser av beslag

Slutning:

Advokat Morten Engesbaks begjæring av 6. september 2011 tas ikke til følge.